

Rèquiem pel Born

written by Francesc Xavier Hernández | 21 d'abril de 2016

El 2002 l'Ajuntament de Barcelona, liderat pel PSC (amb suport d'ERC), i la Generalitat liderada per CDC, coincidien en la voluntat de deformar el principal valor del Born, els seus espais interiors, per tal de ubicar-hi la Biblioteca Provincial. La forta resposta de la societat civil va aconseguir fer retrocedir el procés i salvaguardar el Born amb les restes arqueològiques del seu subsòl, testimoni directe de la barbàrie borbònica que va seguir a la Guerra de Successió i testimoni alhora del mateix conflicte. La pressió popular va provocar que l'Ajuntament, llavors distret en el lamentable Fòrum de les Cultures, congelés qualsevol decisió. El 2006, però, es va descartar definitivament la construcció de la Biblioteca. Aquest equipament hagués pogut anar als terrenys de la propera estació de Rodalies, a tocar de l'Estació de França, però aquesta solució no va reeixir i l'Ajuntament va tolerar (i algun dia s'hauran de demanar responsabilitats) que, en els terrenys públics de l'antiga estació, es construïssin els monstruosos blocs de Sacyr Vallehermoso (el que la gent anomena: "les neveres d'en Florentino") prèvia destrucció de restes arqueològiques i degradació del baluard de Migdia. En paral·lel l'Ajuntament va tirar endavant un projecte per al Born, que va ser encarregat de manera directa, i sense concurs, a Rafael Cáceres y Enric Sòria, projecte que es va executar al marge de les possibles estratègies museològiques. Es a dir no va haver congruències o relació entre projecte arquitectònic i projecte museològic. Posteriorment es van posar en marxa les propostes museogràfiques que partien de la base, seguint l'ideari socialista, que en cap cas el Born s'havia de convertir en un espai d'exaltació del nacionalisme.

Això volia dir, òbviament, minimitzar les referències a la Guerra de Successió i les polítiques repressives dels

vencedors (que van destruir el barri de Ribera per construir la Ciutadella). Les propostes museals van ser molt mediocres, i arcaiques des del punt de vista museogràfic. El subsòl, sense cap intervenció original o novedosa, des del punt de vista tecnològic, es definia com un camp de runes polsoses. Alhora l'exposició permanent es vertebrava a partir d'una vitrina de trenta metres amb tres mil olles, que ni s'explicaven, ni es contextualitzaven i que convertien la proposta en una mena d'avorrit antimuseu. Tot plegat ambdues propostes soporíferes garantien que no hi hauria connexió amb els fets històrics del 1713-1714 i la repressió dels anys que van seguir. Un projecte predestinat a fracassar.

Quan el 2011 CDC va conquerir el govern de la ciutat el projecte d'obra civil i museològic del Born ja estava en marxa. Podria haver-se aturat i donar un cop de timó, però això també comportava un risc tenint en compte l'horitzó de celebració del Tricentenari. Quim Torra Pla es va fer càrrec de la direcció del centre cultural del Born el 2012, amb poc marge de maniobra. Estava clar que ni l'exposició permanent d'olles, ni les ruïnes polsoses responien a les expectatives que la ciutadania tenia al respecte del Born. Hom esperava que l'equipament, i més en el context del Tricentenari, expliqués l'epopeia dels catalans i els barcelonins del 1713-1714. I aquest discurs estava absent en la proposta que s'estava implementant seguint l'herència socialista. En Quim Torra, però, va reaccionar amb coratge i energia, tot propiciant intervencions possibilistes que permetessin resintonitzar el projecte en clau d'història nacional en base a explicar els fets i la significació del 1714. Va fer ubicar, en les baranes que donaven a les runes, panells i audiovisuals que ajudaven a la interpretació de les restes arqueològiques i que explicaven el setge i les conseqüències de la derrota. Alhora va propiciar que, en un temps record, es preparés una exposició complementària que expliqués, sense complexos i mostrant també la variable militar, l'epopeia del setge de Barcelona. El projecte de l'exposició **"Donec perficiam"** (**"Fins a aconseguir-**

ho") el va assumir el grup DIDPATRI de la Universitat de Barcelona, i en un temps molt curt, i amb un pressupost ajustadíssim, es va poder dissenyar i bastir l'exposició. La participació de voluntariat i d'associacions de recreació històrica va ser determinant en el descabdellament del projecte. La resultant va ser una exposició didàctica prou reeixida, que va respondre perfectament a les demandes funcionals, científiques i sociopolítiques del moment. El fet que es recuperés i s'ubiqués a l'exposició la bandera de Santa Eulàlia esdevenia, a més a més, tot un símbol. El Born va obrir l'onze de setembre del 2013, amb un èxit notable, i el dinamisme de l'Exposició "Donec Perficiam" va potenciar el conjunt, ajudant a cobrir el dèficit museogràfic i d'orientació històrica. Al llarg del 2013-2014 més de 500.000 persones van visitar l'exposició "Donec Perficiam" la qual cosa certifica l'èxit de la proposta. Al seu torn en Quim Torra com a director va entendre perfectament que la dinamització del Born havia d'estar en relació directa amb la seva essència principal. Per dir-ho d'altra manera, el Born s'havia de convertir en el gran centre d'interpretació de la Guerra de Successió i en testimoni permanent a la ciutat de la gran gesta èpica que havien protagonitzat barcelonins i catalans en l'epopeia de 1713-1714, en defensa de l'ordenament institucional i l'Estat català. I això passava en un moment històric emblemàtic just passats 300 anys de la destrucció de l'estat constitucional català.

Aquesta horitzó, però, aviat es va desbaratar. Malauradament les forces independentistes no van entendre la importància estratègica de país que suposava mantenir el govern de la ciutat de Barcelona. Les lamentables errades i la manca de projecte d'ERC i CDC van propiciar que, en les eleccions del maig del 2015, una formació populista, Barcelona en Comú esdevingués, malgrat els seus ajustats resultats, el partit més votat. Com a conseqüència Ada Colau esdevingué alcaldessa amb la complicitat de les forces d'esquerra.

Tanmateix Barcelona en Comú, no era una formació política nacional, el seu compromís amb les llibertats de Catalunya no anava més enllà del suport a un hipotètic i difús referèndum, en el qual tampoc es definien sobre allò que haurien de votar. Tot plegat a la pràctica implicava el suport, o si voleu la “no impugnació” del marc estatal espanyol i del sistema polític postfranquista derivat de la II Restauració Borbònica. Aquesta praxis política implicava naturalment posicionaments ideològics a l’entorn de la Història, i en aquest context el Born esdevenia un espai incòmode. Com els socialistes havien fet anteriorment l’equip de Colau es va apressar a manifestar la seva intenció d’ocultar la història i la memòria de la Guerra de Successió; una guerra incòmoda ja que recordar les massacres i la brutalitat política dels espanyols contra als catalans podia ofendre o incomodar als poders fàctics i a sectors colonials d’immigrants. En aquest context en Quim Torra va quedar desvinculat de la direcció i justament per Sant Jordi del 2016, es va desmuntar l’exposició “Donec Periciam”. La gloriosa bandera de Santa Eulàlia, novament derrotada tornava als magatzems. El Born ja no incomodaria a ningú explicant allò del 1714.

La decisió significava la sentència de mort del Born. Sense política, sense projecte, desvinculat de la Guerra de Successió, sense ànima, el Born començava la seva marxa irreversible cap al fracàs.

En pocs mesos el Born, ocultant allò més significatiu del seu propi passat, es convertirà en un cadàver cultural: unes ruïnes polsoses, una exposició permanent avorrida, una llibreria i un bar sense clients, unes sales sense proposta... Una llàstima... un nou fracàs de ciutat i de país.